

Па шляхах «Узвышаўскіх чытаніяў»

25 мая ў Беларускім дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва адбыліся XXIII Узвышаўскія чытанні. Мерапрыемства, названае ў гонар вядомага літаратурнага аб'яднання «Узвышша» (1926 – 1931), ладзіцца з 2001 года і даўно стала добрай традыцыяй.

Гэтым разам чытанні былі прысвечаны 100-годдзю з часу заснавання літаратурнага аб'яднання «Маладняк» – згуртавання пісьменнікаў, якое адыграла вялікую ролю ў развіцці беларускай літаратуры. З яго выйшлі вядомыя творцы – Уладзімір Дубоўка, Кузьма Чорны, Змітрок Бядуля, Міхась Зарэцкі, Паўлюк Трус, Міхась Чарот, Ян Скрыган, Язэп Пушча, Пятрусь Броўка, Пятро Глебкі і многія іншыя. Многія з іх былі сярод заснавальнікаў «Узвышша».

Адкрыла чытанні Алена Макаранка, намеснік дырэктара Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва, якая адзначыла неабходнасць падтрымання традыцыі іх правядзення. На мерапрыемства была запрошана Ганна Запартыка, Ганаровы архівіст Беларусі. Больш за сорак гадоў яна ўзначальвала архіў-музей, адшукала і сабрала не адзін асабісты фонд. Ганна Вячаславаўна – крыніца ведаў і каштоўных успамінаў пра пісьменнікаў, якімі яна шчодро дзялілася з прысутнымі.

Пленарнае пасяджэнне распачаў Міхаіл Шумейка, кандыдат гістарычных навук, дацэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Ён закрануў тэму ўплыву цензуры на беларускую літаратуру 1920-х гадоў у матэрыялах камісіі, якая дзейнічала з 9 мая да 27 чэрвеня 1929 года ў Мінску на чале са старшынёй ЦКК Кампартыі Украіны Уладзімірам Затонскім. Даследчык нагадаў аб тым, які незайздросны цензурны лёс напаткаў асобныя творы Янкі Купалы, Алеся Дудара, Міхася Зарэцкага і інш.

У 1920-я гады зборнікі твораў маладнякоўцаў выходзілі ў серыі «Кніжніца «Маладняк»». У серыі пабачылі свет творы маладых аўтараў: паэма Уладзіміра Дубоўкі «Там, дзе кіпарысы» (1925), зборнік аповядаў Кузьмы Чорнага «Срэбра жыцця» (1925), зборнік вершаў Язэпа Пушчы «Vita» (1926), паэма Міхася Чарота «Карчма» (1926), вершаваны зборнік Алеся Гурло «Сузор'і» (1926) і інш. Пра асаблівасці афармлення кніг, творы, а таксама нерэалізаваныя ідэі маладнякоўцаў распавёў Віктар Жыбуль, кандыдат філалагічных навук, вядучы навуковы супрацоўнік Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва. Пад час мерапрыемства была прадстаўлена выстаўка «Кніжніца «Маладняк»», дзе экспанаваліся выданні 1920-х гадоў з фондаў архіва-музея.

Адной з асноўных тэм першай секцыі стала ўшанаванне памяці пісьменнікаў-малад-

Удзельнікі канферэнцыі

някоўцаў. Так, Аксана Драчан, дырэктар Уздзенскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя П. Труса, паведаміла пра мерапрыемства, што ладзіць устаноў ў гонар свайго земляка – Паўлюка Труса (1904 – 1929). Адной з апошніх ініцыятыў стала стварэнне віртуальнага музея паэта, падрыхтаванага ў межах абласнога праекта «Пісьменнікі – ураджэнцы роднага краю» і размешчанага на сайце бібліятэкі. Цікавым прыкладам ушанавання памяці Паўлюка Труса сталі «літаратурныя прышчэпкі» – цукеркі з фрагментамі розных вершаў паэта, якія Аксана Драчан прапанавала прысутным.

Тэму віртуальных музеяў працягнула Таццяна Лаўрык, загадчыца аддзела бібліятэказнаўства Мінскай абласной бібліятэкі імя А. С. Пушкіна. Яна распавяла пра ўшанаванне памяці

пісьменнікаў у віртуальных музеях, што ствараюцца на сайтах публічных бібліятэк у межах абласнога праекта «Пісьменнікі – ураджэнцы роднага краю», нагадала пра конкурс на стварэнне такіх

рэсурсаў, распачаты сёлета ў красавіку.

Ушанаваннем памяці маладнякоўцаў грунтоўна займаецца Нацыянальная бібліятэка Беларусі: да 100-годдзя літаб'яднання ўжо

Выстава «Кніжніца «Маладняк»»

Пленум Цэнтральнага бюро Усебеларускага аб'яднання паэтаў і пісьменнікаў «Маладняк». Менск, 21–23 сакавіка 1925 г.

пяты год на яе інтэрнэт-партале ўстаноў ствараецца маштабны праект «На хвалі часу, у плыні жыцця», дзе можна пазнаёміцца з 11 віртуальнымі экспазіцыямі. Зараз рыхтуецца 12-ы раздзел, прымеркаваны да 115-годдзя з дня нараджэння таленавітай паэткі і перакладчыцы Яўгеніі Пфляўмбаўм (1908 – 1996). Пра яе жыццё і лёс, каштоўныя архіўныя дакументы маладнякоўкі з фондаў архіва-музея, якія паступова будуць размешчаны ў праекце і стануць даступны карыстальнікам, распавяла галоўны бібліяграф інфармацыйна-аналітычнага аддзела НББ – аўтар гэтых радкоў.

Размову пра Яўгенію Пфляўмбаўм працягнула даследчыца творчасці паэткі Аксана Данільчык, кандыдат філалагічных навук. У сваім выступленні яна закранула пытанне актуалізацыі творчай спадчыны маладнякоўкі, звярнула ўвагу на неабходнасць апрацавання архіўных дакументаў Яўгеніі Эргардаўны, што захоўваюцца ў аддзеле рэдкіх кніг і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі.

Цудоўнай ініцыятывай гэтага года стала выданне выбраных вершаў паэтак-маладнякоўкаў Наталлі Вішнеўскай, Зінаіды Бандарынай і Яўгеніі Пфляўмбаўм: у трох асобных кнігах можна пазнаёміцца са спадчынай паэтак, у тым ліку і з вершамі, якія доўгі час заставаліся ў рукапісах. Укладальнікамі каштоўных выданняў, прадстаўленых пад час канферэнцыі, выступілі Аксана Данільчык і Віктар Жыбуль.

Вядома, што літаб'яднанне «Маладняк» мела некалькі аддзяленняў у розных гарадах і мястэчках. Існавала асобная Калінінская філія і ў Клімавічах. Пра літаратурную і грамадскую дзейнасць сваіх землякоў, пісьменнікаў Калінінскай акругі Янкі Бялькевіча, Юлія Таўбіна і Змітрака Астапенкі паведаміў магільёўскі краязнавец Алег Дзьвяжкоў.

Своеасаблівай перадгісторыяй узнікнення «Маладняка» быў часопіс «Чырвоны сейбіт», што выдаваўся пад кіраўніцтвам дзяржаўнага дзеяча, журналіста Радыёна Шукевіча-Трацякова. Пра ўзлёт і падзенне літаратурнага цензара паведаміў Антон Дзянісаў, кандыдат гістарычных навук, дацэнт Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта.

У пасяджэннях другой секцыі закраліся пытанні, прысвечаныя эпістальнай спадчыне Максіма Багдановіча, творчасці Андрэя Мрыя з нагоды юбілею пісьменніка, праблеме перакладаў твора Якуба Коласа «На ростанях» і аповядаў Янкі Маўра «Цётка Эмілія» і інш.

Нагадаем, што ў фондах НББ захоўваюцца зборнікі матэрыялаў чытанняў «Пра час «Узвышша»», а таксама матэрыялы альманаха «Аўтограф», у трох выпусках якога можна пазнаёміцца з тэкстамі дакладаў мінулых гадоў.